

ΟΙ ΑΓΩΝΕΣ ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΑΔΑ

Τμήμα: Α1

Μάθημα: Project

Σχολείο: Πρότυπο Πειραματικό Λύκειο Πατρών

**Ονόματα Ομάδας: Βοσδογάννη Κωνσταντίνα-Ιωάννα
Γεωργαντοπούλου Φωτεινή-Μαρία
Δενάζη Μαρία
Κανελλοπούλου Αριστέα
Μπερερής Πέτρος**

Σχολικό Έτος 2012-13

Β' τετράμηνο

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- 1) Πρόλογος.....
- 2) Εισαγωγή στα αθλήματα.....
 - ◆ Νέμεα
 - ◆ Ίσθμια
 - ◆ Πύθια
- 3) Συμπεράσματα-Επίλογος
- 4) Βιβλιογραφία

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ο αθλητισμός συνοδεύει τους Έλληνες στο πέρασμα των αιώνων. Από την αρχαιότητα έως και σήμερα ο ελληνικός αθλητισμός έχει προσφέρει σε παγκόσμιο επίπεδο. Το αθλητικό ιδεώδες με τη βοήθεια των Ολυμπιακών αγώνων έκανε γνωστή την Ελλάδα και τον αθλητισμό σε όλο τον κόσμο. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να προκύψουν βασικές έννοιες και χαρακτηριστικά του αθλητισμού όπως ευγενής ανταγωνισμός-άμιλλα, πειθαρχία, συναγωνισμός, τήρηση των κανόνων, έπαθλο και άλλα σχετικά με τον αθλητισμό. Αθλήματα τα οποία ξεχώρισαν κατά την αρχαιότητα ήταν τα Νέμεα, Ίσθμια, Πύθια και ακόμη και σήμερα μαθαίνουμε για τη διεξαγωγή τους, τους συμμετέχοντες και το έπαθλό τους. Πρόκειται για αθλήματα που αποτέλεσαν το πρόγονο κάποιων σημερινών αθλημάτων. Γι' αυτό αξίζει να τα δούμε πιο αναλυτικά:

NEMEA

Τα Νέμεα ή Νέμεια ήταν αθλητικοί αγώνες που διεξάγονταν στην [Νεμέα](#) κατά την αρχαιότητα. Οι αγώνες αυτοί καθιερώθηκαν το 573 π.Χ. προς τιμήν του Δία, ιερό του οποίου υπήρχε στη Νεμέα και λάμβαναν μέρος στο στάδιο μήκους 178 μέτρων και χωρητικότητας 40.000 θεατών. Τα Νέμεα με γυμνικούς και ιππικούς αγώνες ήταν από τις πιο σημαντικές αθλητικές διοργανώσεις της αρχαίας Ελλάδας μετά τα [Πύθια](#), τα

[Ολύμπια](#) και τα [Ίσθμια](#). Με την [ίδια ονομασία](#) διεξάγονται από το 1996 στο αρχαίο στάδιο της Νεμέας διεθνείς αθλητικοί αγώνες.

Ιστορικές πληροφορίες

Τα Νέμεα καθιερώθηκαν το 573 π.Χ. σε μια εποχή που η πόλη της Νεμέας αποτελούσε τμήμα της πόλης-κράτους των [Κλεωνών](#) (σημερινός οικισμός βλέπε [Αργαίες Κλεωνές](#)). Αργότερα η Νεμέα και οι αγώνες πέρασαν στην κατοχή του [Αργούς](#) και από το 270 π.Χ. διεξάγονταν εκεί.

Στη Νεμέα υπήρχε το ιερό του [Δία](#), ένα από τα σημαντικότερα ιερά των [Ελλήνων](#) και οι αθλητικοί αγώνες διοργανώνονταν ως μέρος του κύκλου των εορτών προς τιμήν του Δία. Τα Νέμεα, μαζί με τα [Ολύμπια](#), τα [Ίσθμια](#) και τα [Πύθια](#), ήταν οι σπουδαιότεροι αθλητικοί αγώνες στην [Αρχαία Ελλάδα](#). Στη διάρκειά τους μια ιερή εκκεχειρία σταματούσε κάθε εχθροπραξία ανάμεσα στις ελληνικές πόλεις.

Η Νεμέα δεν ήταν πόλη ούτε καν οικισμός. Διέμεναν εκεί μόνο λίγοι ιερείς ενώ συνέρρεε πλήθος προσκυνητών. Το έπαθλο των αγώνων ήταν ένα στεφάνι από άγριο [σέλινο](#). Η διάρκεια των αγώνων εικάζεται ότι ήταν πέντε μέρες και την ευθύνη της διεξαγωγής τους είχαν οι [Ελλανοδίκες](#). Διεξάγονταν κάθε δύο έτη. Ήταν ταφικοί αγώνες προς τιμήν των [Επτά επί Θήβας](#) αλλά και προς τιμήν του *οφέλη Δία* Για αυτόν το λόγο οι ελλανοδίκες φορούσαν πένθιμο ένδυμα.

Το στάδιο της Νεμέας κατασκευάστηκε στα τέλη του 4ου αιώνα π.Χ. Είχε χωρητικότητα 40.000 θεατών και ο στίβος είχε μήκος 178 μέτρα.

Αγωνίσματα

Στα Νέμεα διεξάγονταν αγώνες γυμνικοί και ιππικοί. Αργότερα προστέθηκαν και μουσικοί. Τα αγωνίσματα ήταν τα εξής :

Γυμνικοί Αγώνες

- [Στάδιο](#) (178 μέτρα)
- [Δίαυλος](#) (355 μέτρα)
- [Ίππιο](#) (710 μέτρα)
- [Δόλιχος](#) (3.600 μέτρα)
- [Οπλίτης δρόμος](#) (3.600 μέτρα)
- [Παγκράτιο](#)
- [Πυγμή](#)
- [Πάλη](#)
- [Πένταθλο](#)

Ιππικοί αγώνες

- [Τέθριππο](#) (πάνω από 8.400 μέτρα)
- [Ξυνορίδα](#) (5.600 μέτρα)
- [Κέλητας](#) (4.200 μέτρα)

Ανασκαφή και αναβίωση των αγώνων

Το 1974 άρχισε η ανασκαφή του αρχαίου σταδίου της [Αργαίας Νεμέας](#) από την Αμερικανική Αρχαιολογική Σχολή. Ο καθηγητής του πανεπιστημίου του Μπέρκλεϊ [Steven G. Miller](#) ήταν εκείνος που με την επιμονή του ανέδειξε το αρχαίο στάδιο. Η ανασκαφή ολοκληρώθηκε το 1991 και στη συνέχεια οργανώθηκε η [αναβίωση των Νέμεων](#), με τους πρώτους αγώνες που έγιναν το 1996.

ΙΣΘΜΙΑ

Τα Ίσθμια ήταν εορταστικά αγωνίσματα της αρχαίας Ελλάδας.

Ιστορική αναδρομή

Σύμφωνα με τον μύθο, ιδρυτής του θεσμού των Ισθμίων ήταν ο Ποσειδώνας, κατά άλλους ο [Θησέας](#). Η ιστορία τους αρχίζει το [582 π.Χ.](#) όταν διοργανώθηκαν για πρώτη φορά. Ξέρουμε ότι ήταν σημαντικά αγωνίσματα, αν και όχι τόσο όσο οι [Ολυμπιακοί Αγώνες](#) και τα [Πύθια](#), αφού ο [Σόλων](#) είχε τάξει σε κάθε Αθηναίο πρωταθλητή των Ισθμίων βραβείο 100 [δραχμών](#).

Διοργανώνονταν κάθε δύο χρόνια, στα μέσα του καλοκαιριού και κρατήθηκαν μέχρι τον καιρό της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας. Κάθε δύο χρόνια συνέπιπταν με τους Ολυμπιακούς αγώνες.

Η διεξαγωγή των αγώνων γίνονταν από την πόλη της Κορίνθου, μέχρι το [146 π.Χ.](#), όταν η Κόρινθος καταστράφηκε και η διεξαγωγή πέρασε στα χέρια της [Σικυώνας](#) μέχρι που να ξανακτιστεί η Κόρινθος.

Το εορταστικό πρόγραμμα

Αγώνες προς τιμήν του Ποσειδώνα, που διεξάγονταν στο ιερό του στην Ισθμία κάθε δύο χρόνια, την άνοιξη, για τρεις μέρες. Στο πλαίσιο της άποψης ότι η ίδρυση των πανελλήνιων αγώνων ανάγεται σε ταφικούς αγώνες, τα Ίσθμια έχουν συνδεθεί με το θάνατο του Μελικέρτη, που πνίγηκε στη θάλασσα μαζί με τη μητέρα του Ινώ, και απαντά και με το όνομα "Παλαίμων". Κατά το πρώτο ήμισυ του 6ου αιώνα π.Χ., οι Κορίνθιοι πρόσθεσαν γυμνικούς και ιππικούς αγώνες στους εορτασμούς που γίνονταν από τον 7ο κιόλας αιώνα στην Ισθμία. Οι αγώνες συνεχίστηκαν καθ' όλη τη διάρκεια της Ρωμαϊκής εποχής υπό τον έλεγχο της Κορίνθου, εκτός από την περίοδο 146-44 π.Χ., όταν η Κόρινθος έχασε τα πολιτικά δικαιώματά της και την ευθύνη των αγώνων ανέλαβε η Σικυώνα. Τα Ίσθμια ξεκινούσαν μετά την προσφορά θυσίας στον Ποσειδώνα και γεύματος στους πιστούς. Οι αθλητικοί αγώνες διεξάγονταν στο στίβο και οι μουσικοί στο θέατρο. Στους νικητές δινόταν αρχικά ένα στεφάνι από πεύκο και από τις αρχές του 5ου αι. π.Χ. από αγριοσέλινο (γρίηλον), ενώ στους Ρωμαϊκούς χρόνους και από τα δύο. Τόπος διοργάνωσης ήταν το ιερό δάσος με τα έλατα στον [Ισθμό της Κορίνθου](#). Εκεί βρίσκονταν ο ναός του [Ποσειδώνα](#) και ο αγωνιστικός [ιππόδρομος](#), το στάδιο, το θέατρο και ένα γυμναστήριο, το «Κράναιο». Περιελάμβαναν αγώνες γυμναστικής, δρόμου, πάλης, πυγμαχίας, παγκράτιο και πένταθλο. Αργότερα το πρόγραμμα επεκτάθηκε έτσι ώστε να συμπεριλαμβάνει και αγώνες ιππασίας και αρματοδρομίες. Αργότερα το πρόγραμμα συμπληρώθηκε έτσι ώστε να περιλαμβάνει και διαγωνισμό μουσικής, ποίησης και ρητορικής.

Η τιμητική απονομή γίνονταν με κλαδί Sambucus, και φοίνικα, αργότερα με κλαδί ελάτου.

ΠΥΘΙΑ

Τα Πύθια ήταν εορταστικά αγωνίσματα της αρχαίας Ελλάδας που γίνονταν στους [Δελφούς](#) και εν μέρει στο [Χρισσό Φωκίδας](#) προς τιμή του θεού [Απόλλωνα](#). Ήταν Πανελλήνια η πιο σημαντική εκδήλωση μετά τους [Ολυμπιακούς Αγώνες](#).

Ιστορική αναδρομή

Σύμφωνα με τον μυθολογία, ο θεσμός των Πυθίων ιδρύθηκε από τον ίδιο τον Απόλλωνα, όταν αυτός νίκησε τον δράκο [Πύθωνα](#). Η ιστορία τους αρχίζει το [586 π.Χ.](#) όταν διοργανώθηκαν για πρώτη φορά. Την διεύθυνση των εκδηλώσεων είχε η [Αμφικτυονία της Κεντρικής Ελλάδας](#). Αρχικά διοργανώνονταν κάθε οκτώ, αργότερα κάθε τέσσερα χρόνια, όπως ακριβώς και οι [ολυμπιακοί αγώνες](#). Η ημέρα της διοργάνωσης εξακριβωνόταν με τον εξής τρόπο: Οι Ολυμπιακοί αγώνες διοργανώνονταν με την πρώτη πανσέληνο του θερινού ηλιοστασίου, ενώ τα Πύθια ακολουθούσαν το καλοκαίρι μετά από την πάροδο τριών ετών. Ο θεσμός των Πυθίων ήταν σεβαστός σε όλη την Ελλάδα, αφού από όλες τις πόλεις έφταναν αθλητές που εκπροσωπούσαν την πατρίδα τους, και θεατές που ήθελαν να θαυμάσουν τους αγώνες. Στα πλαίσια των διοργανώσεων αυτών γίνονταν και «Αγορά», δηλαδή εμπορική έκθεση.

Οι πρώτες εκδηλώσεις είχαν καθαρά μουσικό χαρακτήρα, και ήταν κυρίως αγώνες κιθαρωδίας (τραγούδι με συνοδεία κιθάρας). Το πρόγραμμα διευρύνθηκε αργότερα το αγώνισμα της αυλωδίας (τραγούδι με συνοδεία αυλού) και της αύλησης (σόλο αυλού). Σταδιακά διευρύνθηκε το πρόγραμμα και με αθλητικούς αγώνες, ιπποδρομίες και αρματοδρομίες.

Δικαίωμα συμμετοχής είχε κάθε Έλληνας που είχε γεννηθεί ελεύθερος, ενώ οι Βάρβαροι και αυτοί που είχαν πέσει σε σοβαρό αμάρτημα, ή είχαν χάσει τα πολιτικά τους δικαιώματα αποκλείονταν από τους αγώνες.

Κατά την διάρκεια των εορτών επικρατούσε η ιερή Δελφική εκεχειρία, δηλαδή έπαυαν οι τυχόν πολεμικές διαμάχες μεταξύ των Ελλήνων.

Το τέλος των Πυθίων ήρθε το 394 μ.Χ., όταν ο [Θεοδόσιος Α'](#) τα απαγόρευσε.

Το εορταστικό πρόγραμμα

Δυστυχώς οι πηγές που περιέγραφαν την εορτή καταστράφηκαν ή χάθηκαν με την πάροδο των αιώνων. Από τα λίγα που μας διασώθηκαν ξέρουμε ότι πρόκειται για λαμπρές εορταστικές εκδηλώσεις. Ο [Αριστοτέλης](#) μας δίνει μια εντύπωση του προγράμματος. Το πρόγραμμα διαρκούσε έξι έως οκτώ ημέρες. Την πρώτη μέρα γινόταν μια εορταστική θεατρική παράσταση με περιεχόμενο την νίκη του Απόλλωνα κατά του Πύθωνα. Ακολουθούσε εορταστική περιφορά, ενώ στον ναό γινόταν θυσία. Κατόπιν ακολουθούσε ένα γλέντι που κρατούσε μέχρι την τέταρτη ημέρα, όπου και άρχιζαν οι αγώνες. Τα Πύθια αρχικά ήταν μόνο τοπικοί μουσικοί αγώνες, όπου με συνοδεία κιθάρας ψαλλόταν ένας ύμνος για τον [Απόλλωνα](#) (βλ.

Πυθικός νόμος και [[Σεπτήρια|Σεπτήρια]]. Τελούνταν στο τέλος κάθε 8ου έτους, σε ανάμνηση της οκτάχρονης εξορίας του Απόλλωνα στους Υπερβορείους μετά τον φόνο του Πύθωνα. Από το 582 π.Χ. όμως (3ου έτους της 49ης Ολυμπιάδας) που έγινε η αφετηρία του χρονολογικού συστήματος με Πυθιάδες (σπανιότερο του συστήματος με Ολυμπιάδες) τα Πύθια τελούνταν κατά 4ετία (το 3ο έτος κάθε Ολυμπιάδας: "Πυθιάς"), κατά τον δελφικό μήνα Βουκάτιο (τον Μεταγειτιώνα, σημερινό Σεπτέμβριο του αττικού ημερολογίου). Έγιναν δηλαδή γιορτή "πενταετηρική" και διαρκούσαν επί 15 μέρες, γιατί στους αρχικούς μουσικούς αγώνες προστέθηκαν γυμνικοί και ιππικοί αγώνες. Τα Πύθια διακρίνονταν των άλλων Πανελληνίων αγώνων προ πάντων για το ενδιαφέρον τους προς τα μουσικά αγωνίσματα. Αρχαιότατο μουσικό αγώνισμα (το θεμέλιο των αγώνων) ήταν, όπως προαναφέρθηκε, ο ύμνος στον Απόλλωνα με συνοδεία κιθάρας. Κατόπιν καθιερώθηκε η *αυλητική* και η *αυλωδία*, που διήρκεσε λίγα μόνο χρόνια και έγινε αφορμή να εισαχθεί η *κιθαριστική*. Η σειρά των αγωνισμάτων, σύμφωνα με τον Φιλόστρατο, είχε ως εξής: «Καὶ τὴν μὲν Πυθῶ τοὺς ἕς αὐτὴ ἤκοντας αὐλῶ τε παραπέμπει καὶ ὠδαῖς καὶ ψάλσει, κωμωδίας τε καὶ τραγωδίας ἄξιοῦν, εἶτα τὴν ἀγωνίαν παρέχει τὴν γυμνὴν ὄψε' τούτων». Δηλαδή, μετά τα μουσικά αγωνίσματα (οργάνων και τραγουδιστικά) κατατάσσονταν τα δραματικά και ποιητικά εν γένει (ο Πλίνιος μνημονεύει και αγώνες ζωγραφικής) και τελευταίοι οι γυμνικοί αγώνες. Τα μουσικά αγωνίσματα πρωτογίνονταν την 4η ημέρα των Αγώνων, γιατί την 1η και 2η ημέρα διεξάγονταν θυσίες και τελετές· την δε 3η ημέρα διοργανώνονταν συνεστιάσεις (...για να φαγωθεί το κρέας των θυσιών). Έτσι το "αγωνιστικό Πρόγραμμα" άρχιζε την 4η ημέρα, που κατά τον 2ο π.Χ. αιώνα (*Παυσανίας*) ήταν η 9η του μηνός Βουκάτιου (Αύγουστος-Σεπτέμβριος). Τους θεατρικούς αγώνες παρακολουθούσαν και γυναίκες. Στους νικητές οι ιερομνήμονες απένειμαν τα βραβεία: κλάδο από φοίνικα και στέφανο δάφνης, που την είχε κόψει από το ιερό δέντρο του Απόλλωνα στην κοιλάδα των Τεμπών "παις αμφιθαλής" (δηλαδή, με ζωντανούς και τους 2 γονείς του). Στον χώρο που είναι συνέχεια του ιερού περιβόλου των Δελφών, αυτόν που ο Παυσανίας (*10. 32,1*) ονομάζει «θέατρον θέας ἄξιον» και που από τον 4ο αι. διεξάγονταν οι μουσικοί αγώνες, απήγγειλε και ο Νέρων αποσπάσματα από την "Ορέστεια" και την "Αντιγόνη"· επίσης αγωνίστηκε και στην κιθάρα, αλλά ήταν κακόμοσος «ὠδὰς ἔστρεφεν, ἔλύγιζεν κακῶς ἔστρεφεν» (*Φιλόστρατου "Απολλώνιος Τρανεύς"*). Τέλος τα Πύθια καταργήθηκαν με διάταγμα του Θεοδοσίου το 394 μ.Χ.

Οι μουσικοί αγώνες λάμβαναν χώρα στο θέατρο, ενώ οι αθλητικοί αγώνες διεξάγονταν στο στάδιο. Οι αγώνες αρματοδρομίας γίνονταν στο κοντινό Χρισσό που είχε μεγαλύτερο άνοιγμα από τους Δελφούς.

Οι μουσικοί αγώνες περιελάμβαν:

- έναν ύμνο στον θεό Απόλλωνα
- Τραγούδι με συνοδεία αυλού ή κιθάρας
- θεατρικές παραστάσεις και όρχηση
- ζωγραφική

Σε μερικές παραστάσεις βλέπουμε το βραβείο να είναι ένα μήλο. Ο μεγαλύτερος φόρος τιμής όμως ήταν ένα άγαλμα του νικητή.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- <http://www.nemea.org/> Nemea Center for Classical Archaeology
- <http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9D%CE%AD%CE%BC%CE%B5%CE%B1>

- <http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%8A%CF%83%CE%B8%CE%BC%CE%B9%CE%B1>
- http://www.fhw.gr/olympics/ancient/gr/otherg_isthmia.html
- <http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A0%CF%8D%CE%B8%CE%B9%CE%B1>
- <http://www.musipedia.gr/wiki/%CE%A0%CF%8D%CE%B8%CE%B9%CE%B1>
- [Τάκης Καλογερόπουλος, Λεξικό της Ελληνικής μουσικής](#), εκδόσεις Γιαλλελή, 2001
- **Hugo Blümner (1887). Leben und Sitten der Griechen (στα Γερμανικά). Leipzig: Freytag, Prag: Temsky. Ανακτήθηκε στις 12 Αυγούστου 2009.**
Βιβλιογραφία
Krause: Die Pythien, Nemeen und Isthmien. Leipzig 1841
Kirchhoff: Über die Zeit der pythischen Festfeier. In: Berichte der Berliner Akademie. Berlin 1864.
H.-P. Mederer: "Lasst die dröhnende Harfe uns wecken". Die Schauplätze der Wettkämpfe und Siegesfeiern in Pindars Epinikien. In: Antike Welt 8. 2003. S. 433 - 440.
A. Mommsen: Delphika. Leipzig 1878.
- **William Smith: Dictionary of Greek and Roman antiquities. Boston und London 1870. (Stichwort oraculum, S. 836ff.)**
- **[Βαρόνος Pierre de Coubertin, στο Beck, Ch. (εκδ.), Οι Ολυμπιακοί Αγώνες, 776 π.Χ.-1896, Αθήνα, 1896, σελ. 8].**